

I M A

ÖZV. GYERGYAI FERENCZNÉ, SZÜL. BARTHA ZSUZSÁNNA FELETT.*)

Isten! örök Felség! kinek hatalmason állanak a világok, kezében a mi létünk, életünk, ki leheleteddel világokat éltetsz, s kinek enyészítő hatalma világunkat rombolja szét: megindulva, fájó, bánatos érzésektől megszállva, és meghatva, megihletődve állunk előtted e koporsónál, mely egy 82 éveket élt, az emberi élet legmagasabb határáig jutott szolgáló leányod idvezült lelkének porhüvelyét zárja magában. Megindulva, bánatos érzésektől megszállva, mert vesztettünk és mert oly nagy a mi veszteségünk; meghatva, megihletődve, mert a kire a halál angyala szelid lebbenéssel gyászfátyolát vonta, annak élete bölcseséged, végetlen szereteted csodás fényirása,

A bájoló tavasz egész pompájában jelent meg, fénylőn, üdén, virulón, mint egy színdűs virág, melyet arczon csókolt a szépség; s vonásokkal, melyekből kibeszélt, mi ott bennlakozott, jóság, szívemesség. Szép volt a tavasz. És a nyár? . . . Hogyha gazdagon áldottad meg őt testi és lelki szépséggel, gazdag az élet is, a mely következett. Jó férjjel boldogítottad s anyává tetted őt. És ő anya volt. Az évek új meg új örömet hoztak. Megsokasítottad általa az ő nemzetségének számát, nagyra növeltéd fáját. Anyává tetted őt, egy népes, szép családnak anyjává; és ő átérezte és átértette a maga nagyságában a fönséges anyai hivatást. Mint a hogy a nyári nap melegével táplálja és élteti a természetet, úgy táplálta és éltette szeretete melegével szülőtteit; éber gonddal nevelte gyermekeit, nevelte a családi élet minden erényeiben, a társadalom minden jó szokásai-ban; nevelte érzelemben, gondolkozásban, hitben, szeretetben és reményben, nevelte mindabban a szépben és jóban, a mi csak egy fenkölt lelkű, hívő, nemesen érző, gyermekeit az önfeláldozásig szerető, szívvérével tápláló édes anya kebléből kiáradhat.

És ő láttatta oh Atyánk! az anyai szeretetnek csodáit is. A mikor családi egük felett a legszebben ragyogott a nap és a boldog-

*) Kolozsvárt, 1887. nov. 9.

ság délpontja felé emelkedett, a mikor családi életük olyanná kezdett válni, mint egy kies, zöld-virányos mező: akkor jött váratlanul a pusztító, romboló vihar, mely a hű élettársat elragadta. És ekkor láttata ő, hogy mit bir meg a gyöngé nő s mily csodákat mivelhet az anyai szeretet hatalma. Kettőzött erővel munkál. Lelke a csapás súlya alatt felemelkedik. A háznak feje elveszett, de ott nemtője az okos női szív. És a mely addig csak szeretett, gondozott s megtartott, most véd, teremt, alkot és igazgat: gyermekeit boldogítja, sorsukat biztos kikötőbe vezérli. Szeretteljes kormánya alatt egy nagy nemzetség támad körülötte, mely őt bálványozza, mely érzi, tudja, hogy a ki e földön leginkább szeret, az az édes jó anya.

De nemcsak az ő gyermekeiért és nemzetségéért buzgott és lán-golt ő; ott látták őt áldozni az egyház oltárán, égő hittel imádkozni templomában; ott látták őt, a mint adományaival a szükség enyhítésére mindig megjelent. Az egyház és a társadalom is az ő szivnemessége és jósága szép tetteit hirdeti.

S mindezekért felmagasztaltad őt, körülvetted általános tisztelettel és szeretettel. Hosszú napokkal betöltötted és élete őszét gyermekeinek szeretetével és számos unokái vidám mosolyával besugározta, és megaranyozta közbecsüléssel.

Oh Atyánk! Istenünk a szeretetben, jóságban és okosságban ily gazdag, az anyai szeretet csodás műveiben ily bámulatos, az egyházi és társadalmi téren annyi áldozattal, szép tettekkel ékeskedő, ily hosszúra terjedt és mindig a te utaidban találtatott élet mi ez, ha nem a te isteni kezed fényirása?

Meghatva, megilletődve állunk e ravatalnál.

És megindulva, mert a kinek szép alakját ezüst fűrtökkel és nemes vonásokkal látni oly hosszú időn keresztül a mi gyönyörűségünk vala, elvétetett a mi szemeink elől; a hová a népes, nagy család ünnepnapon érzelmeit nyilvánítani, tiszteséget tenni felseregelt, a ház néma, üres, ő nincs többé; nincs többé, a kihez repülni, ha öröm éri őket, s a kinek kebelén gyermekeinek, ha szenvedés, fájdalom találja, könyeiket kisírni és azt a vigasztalást keresni, melyet az ő végtelenül szerető szive nyújtott; nincs többé a mindeniket boldogító, áldott édes, jó anya és jó nagyanya. És oh Atyánk, Istenünk! e veszteség oly fájdalmas. Bár tudjuk, hogy a mi eszten-deinknek száma 70—80 esztendő, de avagy feltartóztathatnók-e a könnyek árját, midőn ráborult a szemfedő; avagy ne siratnók-e őt, a nemzetség a patriarka-nőt; Sion leányai ne öltenének gyászt, elszállni látva a vallásosság s kegyesség példányát?!

... Oh, minden vigasztalásnak forrása, jóságos Isten! jövel és mutass a dicsőség honára; jövel és értesd meg, hogy el kellett jönni a szomorú órának is, hogy a nemes lélek megdicsőíttessék, hogy felmagasztaltassék országodban, hogy elvegye az idvesség jutalmát, az ékes koronát, mely számára eltétetett. Jövel és láttasd, hogyha elvesztették is őt testben, de ott áll fényes világosságban alakja, mint-ha „egy asszony öltözött volna a napba.“ S mindezeknek láttatása által a bánatos arcokon vond át a megnyagvás derűjét, a kibékülés szívárványát. És a midőn a veszteséget szenvedetteket így fölemeled, könnyeiket a megdicsőíttetés és a hátrahagyott fénylő emlék sugaraival fölszárítod, arra kérünk egyszersmind, öleld körül őket a te végetlen szeretetteddel, a te megtartó kegyelmeddel. Te láttad, oh Uram! a gyöngéd gondot, melylyel a gyermeki szeretet az utolsó pillanatig mellette ott állott, a szenvedés éjszakáin mellette virasztott, és láttad a mint gyöngéden befődte, drága holtja testét fehér gyolec kendőbe; láttad, hogy ők méltóknak mutaták magukat angyali jó anyjukhoz. Oh, sokasítsd meg hát az ő éveiknek is számát és éltesd bennük az elköltözöttnek drága emlékét, hogy nemzetségük mindig oly erényeknek legyen hordozója, milyenekkel ő tündökölt.

Minket pedig taníts meg e koporsónál, hogy a ki tégedet szeret, ismeri a te szent nevedet, azt megáldod hosszú élettel és felmagasztalod, hogy növekedjünk mi is szeretetben, jóságban, erényben, s egykor elvehessük tenálad az örök jutalmat! Ámen.

PÉTERFI DÉNES.

KÜLFÖLDI LEVELEZÉS.

I.

PÁRISI LEVÉL.

PÁRIS, 1887. nov.

(Francia nagy írók: Madame de Sévigné, Boissier Gastontól; Montesquieu, Sorel Alberttől. — Klerikális oktatás Párisban az elemi iskoláknak államivá tétele óta.)

Szerkesztő Úr!

Mint hogy multkori levelemben megkezdettem a Hachette-czég vállalatának: a francia nagy íróknak ismertetését, bemutatva az első kötetet, melyet Simon Gyula Cousin Victorról irt, most folytatom s szólok a két következő kötetéről. A mint a kötetek egymásután jönnek, az ember annál inkább becsüli e vállalatot. Azokban rövid és mégis teljes tanulmányok vannak közölve, melyek semmi kívánni valót sem hagynak fenn. Azok elégségesek arra, hogy ismertté tegyék a mi nagy íróinkat azokkal, a kik nem ismerték, s elég kitűnők, hogy gyönyört szerezzenek azoknak is, a kik tanulmányozták, de emléküket időről-időre felújítani szeretik. Azt lehet mondani, hogy nincs bennük semmi fölösleges s minden ott van a mi lényeges. Ezzel pedig sok van mondva. A második kötet a jeles tollú író, Boissier Gaston akadémiai tag műve. Sévigné asszonyt választotta tárgyul, kiről pedig úgy látszott, hogy mindent elmondottak. Mind a mellett Boissier műve nagyon vonzó. Ő védekezik az ellen, mintha azt igényelné, hogy újat mond, de őt olvasva az embernek mégis úgy tetszik, mintha először olvasná e dolgokat. Igen, az ember tudhatja mindazt, a mit ő elmond, de oly modorban előadva még nem látta. S mégis mily szerénységgel beszél Boissier az ő művéről: „Nem keresem az újdonságot, én csak egyszerűen azokat a benyomásokat akarom leírni, melyeket bennem Sévigné asszony iratai hátrahagytak, nem tekintve, hogy vajjon nem ismétlem-e azt, a mit mások már előttem elmondottak: ez az a módszer, melyet munkámban követni fogok.“ Mindez igaz, de mily újdonságot kölcsönöz mégis a tárgynak az a lendületesség, az a lelkesedés, melylyel azt szerző előadja!